

In drie heel verschillende plannen hebben provinciale en rijksoverheid de toekomst geschilderd voor de drie grootste meren van ons land; het IJmeer, het Markermeer en het IJsselmeer. Vogelbescherming Nederland kraakt de **Beleidsnota IJsselmeergebied**, is sceptisch over het **Beheerplan Natura 2000** voor het IJsselmeergebied, maar applaudisseert bij de **Toekomstagenda Markermeer/IJmeer**.

natuurwaarden van Markermeer/IJmeer er slecht voor, terwijl alleen een in goede conditie verkerende natuur veerkrachtig genoeg is om ingrepen ten behoeve van andere functies te kunnen verdragen. Het beleid zou daarom gericht moeten worden op duurzaam en ruim herstel van natuurwaarden om zo ruimte te scheppen voor plannen voor woningbouw, recreatie en dergelijke.

Deze vernieuwende insteek spreekt Vogelbescherming zeer aan. Door eerst een soort overschot aan natuurwaarden te realiseren binnen een toekomstbestendig ecologisch systeem, ontstaat er een beleidsmatige speelruimte. Met dit 'surplus' kunnen negatieve effecten van andere plannen of projecten gecompenseerd worden zonder dat het direct ten koste gaat van de beoogde natuurkwaliteit (staat van instandhouding). Het gebied gaat niet op slot vanwege de hoge natuurkwaliteit, integendeel; er wordt door meer natuur juist meer ruimte geschapen voor het beter en vooral duurzaam samengaan van natuur met andere functies.

Een dikke pluim voor Toekomstagenda **Markermeer/IJmeer**

Het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer vormen samen met de randmeren het grootste merencomplex van Noordwest-Europa. Met een oppervlakte van ruim 2000 vierkante kilometer is dit ondiepe watergebied voor meer dan veertig soorten vogels van onschatbare waarde. Voor tienduizenden vogels is het een gebied om te broeden, te foerageren, om te ruien, op te vetten voor de trek of om er te overwinteren. Vooral voor watervogels vormt het IJsselmeergebied een onmisbare schakel in de Oost-Atlantische *flyway*.

Natuurwaarden staan onder druk

Vanwege de bijzondere natuurwaarden zijn de meren en delen van de oeverzones al jaren beschermd onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en maken ze deel uit van het netwerk Natura 2000. Ondanks deze beschermde status gaat de kwaliteit van de meren gestaag achteruit. Problemen met de waterkwaliteit, overbevissing en een sterk groeiend recreatief gebruik, hebben de aantallen van verschillende soorten watervogels – vooral de viseters en de soorten die driehoeksmosselen eten – de afgelopen jaren zorgwekkend doen krimpen. Naast de problemen met de ecologische kwaliteit van de meren neemt ook de ruimtelijke druk op het gebied sterk toe. Het aantal plannen voor woningbouw, recreatievoorzieningen of andersoortige ontwikkeling van Markermeer/IJmeer en IJsselmeer is zelden zo hoog geweest. Vaak zijn het nogal eenzijdige, sectorale plannen, maar er liggen ook tal van voorstellen voor herinrichting ten bate van meerdere functies; vaak 'rode' functies met een randje groen. De meren lijken (her)ontdekt als plassen waar dringend iets leukers mee gedaan moet worden.

Grootse visie op Markermeer en IJmeer

De zorgwekkend afnemende natuurkwaliteit en de groeiende druk op het gebied waren voor de provinciale overheden van Flevoland en Noord-Holland aanleiding om, samen met een aantal andere partijen, een meer integrale *Toekomstagenda Markermeer/IJmeer* op te stellen. Anders dan veel andere plannen voor het IJsselmeer en Markermeer ademt deze nota een goed begrip van de problematiek en koppelt zij dat aan een positieve benadering van de bescherming door de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

Volgens de Toekomstagenda staan veel van de beschermde

teit, integendeel; er wordt door meer natuur juist meer ruimte geschapen voor het beter en vooral duurzaam samengaan van natuur met andere functies.

Zo'n systeem moet wel met een aantal duidelijke spelregels gepaard gaan:

- Toepassing uitsluitend binnen een en hetzelfde Natura 2000-gebied, dus niet 'kwartetten' met natuur(doelen) uit andere gebieden.
- Eerst effectief natuurherstel tot ruim boven een objectief vastgestelde gunstige staat van instandhouding vóór er andere functies kunnen worden 'verrekend' (groen vóór rood).
- De natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen zijn leidend, dus geen andere, eenvoudiger te realiseren natuur in plaats van de bestaande natuur(doelen).
- Een zorgvuldige en transparante boekhouding van het opgebouwde natuur-'surplus'.
- Een goede juridische borging van het systeem.

Onvolledige Beleidsnota IJsselmeergebied

Duidelijk minder enthousiast is Vogelbescherming over het deze zomer gepresenteerde concept van de *Beleidsnota IJsselmeergebied*. De nota wordt opgesteld door het ministerie van Verkeer en Waterstaat en is bedoeld als kader waarbinnen keuzes over ruimtelijke inrichting, waterbeheer en medegebruik de komende jaren kunnen worden afgewogen. Op zich een uitstekend initiatief, gezien de overvloed aan plannen en projectvoorstellen. Een duidelijk afwegingskader kan een belangrijk sturend en controlerend hulpmiddel zijn bij besluitvorming.

Maar voor die rol te is een evenwichtige benadering van alle relevante waarden en functies van groot belang. Daaraan schort het in deze nota echter nogal. Zo ontbrak bijvoorbeeld de Natura 2000-opgave die Nederland in nationaal en Europees verband is aangegaan om de internationaal belangwekkende natuur- en vogelwaarden van het IJsselmeergebied in gunstige staat van instandhouding te brengen en te houden.

Daarentegen besteedt de nota wel veel aandacht aan de behoefte aan ruimte voor diverse plannen en projecten in en rond het gebied. Tot grote zorg van Vogelbescherming be-

vat de (concept)nota een compleet uitgewerkte regeling voor buitendijks bouwen. Volgens die beleidslijn zouden de komende jaren zonder problemen een groot aantal buitendijkse projecten kunnen worden toegestaan mits elk niet groter is dan 15 hectare. Dit beleid bleek alleen beoordeeld te zijn in het licht van de benodigde ruimte voor waterberging. De vraag of dergelijke ontwikkelingen ook acceptabel zijn uit oogpunt van vogels, natuur of landschap werd niet beantwoord.

Vogelbescherming heeft belangrijke kanttekeningen gezet bij deze onevenwichtige kort-door-de-bocht-benadering van de (concept) Beleidsnota IJsselmeergebied. Een dergelijke onevenwichtigheid maakt een beleidsnota die pretendeert een integraal afwegingskader te bieden al op voorhand absoluut ongelooftwaardig.

Zuinig Beheerplan Natura 2000

Zoals voor de meeste Natura 2000-gebieden wordt ook voor het IJsselmeergebied gewerkt aan een beheerplan Natura 2000. Vogelbescherming wordt er regelmatig over geïnformeerd en geconsulteerd. Lastig genoeg is nog niet voor alle wateren in het gebied een ontwerp Aanwijzing Natura 2000 met instandhoudingsdoelen beschikbaar; bijvoorbeeld voor Markermeer/IJmeer. Wel is duidelijk dat de rijksoverheid weinig ambitieus inzet als het gaat om het behoud van de vogelwaarden van Markermeer/IJmeer; de instandhoudingsdoelen en de daaruit voortkomende herstelopgave. Door lage streefwaarden te kiezen dreigt de negatieve trend in de aantallen watervogels die zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan voor een groot deel geaccepteerd te worden. Het broodnodige herstel zou zo beperkt kunnen blijven. Vogelbescherming zal zich inzetten voor meer ambitieuze hersteldoelen: Nederland kan niet zomaar weglopen voor de internationale verantwoordelijkheid die zij met het IJsselmeergebied draagt voor een duurzaam perspectief voor onze internationale populaties watervogels. ●

